

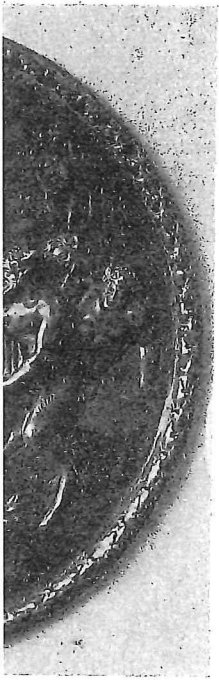

GLAS

Gids van de afdeling Oude Kunstnijverheid, 1950

het branden nagenoeg wit werd, terwijl men in Keulen, Raeren en Frechen veel bruine potten aantreft. Een zeer bekende vorm ervan zijn de „baardmankruiken”, die een in relief aangebrachte gebaarde manskop op de voorzijde dragen. Westerwald en Nassau zijn bekend om hun grijze producten met donkerblauw of mangaan beschilderd decor.

Beatrix Jaansen

arsyas

schilderijen der Zuid-
an de wand Franse

verzameling grès of
de veertiende en vijf-
rofielen, die ca 1400

is uit natuurlijke pijp-
ken, dat het niet meer
werd gevonden in het
gemaakt, zijn meestal
ogste temperatuur had
nizout in geworpen: hier-
n.

in de zestiende en het
aarde gevonden, die bij

32 De kleine vitrine 32 bevat een voorbeeld van een zgn. beker-
schroef. Dergelijke bekerschroeven, waarvan er slechts weinige
meer over zijn, zijn misschien bedoeld geweest als taferversiering,
misschien dienden zij om de aan de maaltijd geheven erebeker
meer accent te geven. Dit exemplaar is vervaardigd door den
Haagsen zilversmid Andries Grill en is 1642 gedateerd. Een groene
roemer is er in geschroefd. De beide houten beeldjes zijn werk
van J. B. Xavery uit 1728.

De venstervitrines bevatten gedeeltelijk Duits, gedeeltelijk Neder-
lands glaswerk. Men ziet hier o.a. voorbeelden van de zgn. roemer,
het groene glas op cilindrische, met noppen versierde voet. De
vroegste glazen, nog zonder voet en zonder coupe (15e—16e
eeuw) dragen deze versiering over de gehele oppervlakte. De
noppen zijn dan meestal doornachtig en puntig, later worden ze
afgeplat (17e eeuw) en alleen tot de voet beperkt; tenslotte krijgen
zij het aspect van plat afgeslagen framboosachtige vruchten (17e
—18e eeuw). De diepgroene kleur van de vroege stukken veran-
dert geleidelijk aan meer naar groenblauw toegaande nuances.

In Holland is de techniek van het glasgraveren — naar voorbeeld van
de Italianen — tot hoge ontwikkeling gekomen. Van het begin van de
zeventiende eeuw af is deze techniek (de glazen werden met de diamant
gegraveerd), hier gebezigd door de „glasschrijvers”, die in vele gevallen
schoonschrijvers waren van hun vak. (zie voor de techniek ook pag. 49).

Het grote glas met de ooievaar draagt de signatuur van den
Haagsen glasgraveur De l'Homel en is 1664 gedateerd. Ook de
vrouw waagde zich — wij weten dit o.a. van Maria Tesselschade
— aan deze versieringskunst: hier vindt men een glas van Elisabeth
Crama uit 1678 met het opschrift: „Maakt U goeje Vrinden”. Een
donkergroene fles (1676) en een roemer met de inscriptie „Moge
oirdeelen 't Herte” zijn van de hand van den beroemden glas-
graveur W. J. van Heemskerck.

33 In vitrine 33, 34, 35, 36 vindt men voornamelijk Hollands tin.

Tin wordt in een meestal bronzen vorm gegoten. Het voorwerp komt na
afkoeling makkelijk uit de vorm. Het wordt dan gepolijst en door middel
van soldering worden handvaten, hengersels en deksels eraan gezet. Aangezien
het metaal zelf te stroef is om zuiver te worden verwerkt, moet het met

andere metalen, koper, lood en andere vermengd worden. Er waren stedelijke verordeningen, die regels bepaalden voor de juiste en geschikte alliajes. Om overtredingen hiervan te voorkomen, werd het tin gemerkt met het gehalteteken en het teken van den meester, die het vervaardigde. De tinnegieter had deze merken ter controle in zijn winkel hangen.

Vitrine 33 geeft voorbeelden van de vroegste vormen: een klein kannetje, misschien een ampulla, uit de 9e—12e eeuw, een Gothisch chrismatorium (busje voor heilige olie, twee teljoren of eetborden uit de zestiende eeuw. Deze platte, vierkante of ronde platen zijn de vroegste vormen (na de houten plankjes) van het tafelbord. De kannen

dienden niet slechts als schenk-, maar zeer vaak als drinkkannen. De vorm ervan wijzigt zich van de zestiende naar de zeventiende eeuw toe geleidelijk en wordt gaandeweg weker.

Een Duits bordje (16e eeuw) met reliefversiering uit de Neurenbergse omgeving, laat zien op hoe verschillende wijze onze Oosterburen dit materiaal bewerkten. Een dergelijk stuk diende niet voor dagelijks gebruik, maar was als sier bedoeld.

34
35
36

In vitrine 34, 35, 36 kan men het tin om wille van zijn vorm en materiaal bewonderen. De alliage is zodanig, dat de glans levendig is, zonder ooit een harde koude glans te krijgen. Het kannetje op de hoge voet is reeds achttiende eeuws en als Amsterdams werk te beschouwen. De tabakspot met het reliefdecor laat zien, hoe ook hier de renaissance ornamentiek haar intrede heeft gedaan.

Nederland, eind 16e eeuw

De oude vormen zijn lang, vele ervan zelfs tot heden toe, bewaard gebleven en niet slechts gebruikt in de eeuwen, waarin zij waren ontstaan. De alliage van het metaal zal in vele gevallen een oplossing voor de datering moeten geven.

Wil men, na het Europese brons, glas en tin bekeken te hebben, de ontwikkeling van de ceramiek verder volgen, dan gaat men terug tot in de Italiaanse zaal en slaat daar links af naar de collectie Delfts aardewerk. Zoals reeds is gezegd, vormt het legaat Delfts aardewerk van Mr A. H. van der Burgh de kern voor de thans bestaande verzameling.

Hieraan gaat vooraf een keur van het product, dat de voorloper is geweest van ons Delfts aardewerk: het Zuid- en Noord Nederlandse aardewerk uit het einde van de zestiende en het begin van de zeventiende eeuw.

37 De rondgang door deze afdeling wordt begonnen bij vitrine 37. Hier staan de voorwerpen opgesteld, die nog niet als „Delfts aardewerk” mogen worden beschouwd; maar die een vroegere phase van ons Nederlands aardewerk vertegenwoordigen.

Het aardewerk dat voorafgaat aan ons „Delfts” wordt op verschillende wijzen in de oude archieven betiteld. Dit vaak „schotelgoed” of „gleyersgoet” (van glaise = klei, aarde) genoemde aardewerk is in het einde van de zestiende en het begin van de zeventiende eeuw, o.a. in Haarlem, Middelburg, Rotterdam, Delft en ook elders in Noord Nederland en Zuid Nederland gemaakt. Deze vroege stukken zijn belangrijk, omdat wij hier kunnen zien welke buitenlandse invloeden via dit schotelgoed op ons Delfts aardewerk hebben ingewerkt. Zij zijn aan de buiten- of voorzijde met tinglazuur bedekt en beschilderd, aan de binnen- of achterzijde met loodglazuur overtrokken.

In het begin van de zestiende eeuw vestigde Guido di Savino uit Castel Durante zich in Antwerpen en heet daar Guido Andries (zijn vader heette Andrea). Het bedrijf ontwikkelt zich in het Zuiden in de zestiende eeuw snel en de pottenbakkers trekken ook naar het Noorden. In Middelburg, Haarlem en Amsterdam werkte men vóór 1600 al op deze wijze. Ook elders is dit het geval geweest, maar Delft heeft ten slotte de leiding veroverd en vervaardigt zijn geheel met tinglazuur bedekte producten.

De beide kleine schaaltes met het grotesken decor, zoals het ook in Italië voorkwam, tonen de Italiaanse invloed duidelijk aan. Het is een type, dat aan het zuidelijke deel der Nederlanden wordt toegeschreven. De kleine, met gekleurde ringen versierde zalfpotjes, komen o.a. uit de omgeving van Middelburg en dateren uit de zestiger jaren van de zestiende eeuw.

Het grote bord met de beschildering van een landschap in de felle kleuren, die aan Faenza (zie p. 22) doen denken, leert ons veel omtrent de instelling van den Nederlandsen pottenbakker uit de